

# Türkiye-Azerbaycan Ekonomik İlişkileri

Araz ASLANLI\*

## ÖZ

*Türkiye-Azerbaycan ilişkileri çok boyutlu bir niteliğe ve farklı yönler itibarıyla derinliği sahiptir. Bu çok boyutluluğun önemli yönlerinden birisini de ikili ekonomik ilişkiler teşkil etmektedir. İkili ekonomik ilişkilerde karşılıklı olarak yapılan yatırımlar ve ikili ticaret hacmi tam arzulan düzeyde olmasa da bağımsızlığın il yıllarına kıyasla ciddi bir artıştan bahsetmek mümkündür. Türkiye'nin Azerbaycan'da petrol dışı sektörde, Azerbaycan'ın ise Türkiye'de enerji sektöründeki yatırımları iki ülke yetkilileri ve uzmanlar tarafından özellikle vurgulanmaktadır. İki ülke arasında imzalanan stratejik ortaklık ve karşılıklı yardıma ilişkin anlaşmayla ikili ilişkiler tüm alanlarda olduğu gibi ekonomik alanda da farklı bir boyuta taşınmıştır.*

*Bu çalışmada ekonomik ilişkilerin hukuki altyapısı, ikili ekonomik ilişkiler açısından önemli yapıların işlevselliği, ikili ticarete ilişkin veriler, karşılıklı yatırımlar ve benzeri hususlar analiz edilmeye çalışılmış, özel bir çalışmaya konu edilecek olan enerji konusuna daha sınırlı bir biçimde değinilmiştir.*

**Anahtar kelimeler:** Azerbaycan, Türkiye, ekonomik ilişkiler, ikili ticaret, enerji

**JEL Sınıflandırması:** F50

## Economic Relations Between Turkey And Azerbaijan

### ABSTRACT

*Azerbaijani-Turkish relations are very multifaceted and deep enough developed in different directions. One of the important directions of the versatility of the bilateral economic relations. While in the area of bilateral economic relations as the volume of mutual investments and trade turnover between the two countries has not reached the desired level, there are some serious changes in comparison with the first years of independence. Investments of Turkish companies in the non-oil sector of Azerbaijan, as well as the investments of Azerbaijan in the energy sector of Turkey especially, and often emphasized by officials and experts. Agreement on Strategic Cooperation and Mutual Assistance signed between the two countries, moves relations in the economic sphere into a special level, as in other spheres.*

*In this study, the legal background of the economic relations, functioning of the important structures in terms of the bilateral economic relations, the data related to the bilateral trade, mutual investments and similar issues have been tried to be analyzed and the energy topic which is subject to a special study has been mentioned more limitedly.*

**Keywords:** Azerbaijan, Turkey, economic relations, bilateral trades, energy

**JEL Classification:** F50

## GİRİŞ

Uluslararası ilişkilerde ekonomik faktörün önemi hem teorisyenler hem de dış politika belirleyicileri ve uygulayıcıları tarafından sürekli olarak vurgulanmaktadır. Neredeyse tüm uluslararası ilişkiler teorileri, farklı bakış açılarıyla da olsa, ekonomik faktörlere değinmekte, farklı düzeylerde de olsa

\* Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi (UNEC) Türk Dünyası İşletme Fakültesi İktisat ve İşletme Bölümü öğretim görevlisi, [arazaslanli@gmail.com](mailto:arazaslanli@gmail.com)

(Makale Gönderim Tarihi: 16.02.2018 / Yayına Kabul Tarihi: 06.04.2018)

Doi Number: 10.18657/yonveek.396170

ekonomik faktöre önem atfetmektedirler. Özellikle uluslararası ilişkiler sisteminde işbirliğini temel tez olarak kabul eden liberal teori, ekonomik işbirliğini ve demokrasinin yayılmasını dünyada barışın temini için temel araçlar olarak görmektedir (Vasquez, 1998: 383). Askeri gücü daha fazla önemseyen neorealistler uluslararası güvenlik konularına daha fazla önem vermekte ve güvenliği “yüksek politika” (“high politics”) olarak nitelendirmektedirler. Fakat onlar da uluslararası ekonomik ilişkilere de (ikincil düzeyde de olsa) önem vermekte ve ekonomik faktörü “düşük/ikincil/alçak politika” (low politics) olarak tanımlamaktadırlar. Neorealistler, ekonomik gücü, askeri güce dönüştürülebileceği oranda önemli görmektedirler. Yine neoliberalizm de uluslararası ilişkilerde temel olarak ekonomik ilişkiler üzerinde durmaktadır. Başka bir uluslararası ilişkiler teorisi olan fonksiyonalizm uluslararası ilişkilerde sosyal ve ekonomik alandaki işbirliğine yönelik çabaları önemli görmektedir (Krugman ve Obstfeld 2008).

Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinde de siyasal ve askeri faktörler daha ön planda görülse ve üzerine daha fazla çalışma yapılmış olsa da ekonomik faktörün önemi genel olarak kabul edilmektedir. Ekonomik ilişkiler giderek Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinin en sağlam köprülerinden birini oluşturmaktadır.

Aslında ikili ilişkilerin temelinde sıkça vurgulanan “bir millet - iki devlet” düşüncesi yatmış olsa da ilişkilerin stratejik boyutu giderek güçlenmektedir. Özellikle 20. yüzyılın başlarında temelleri sağlamlaştırılmaya başlanan stratejik ilişkiler 20. yüzyılın sonunda ve 21. yüzyılın başlarında atılan adımlar ve alınan kararlar ile üst düzeye taşınmıştır. 16 Ağustos 2010 tarihinde imzalanan geniş kapsamlı Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması ile ilişkilerin bu özelliği derinleştirilmiş, 15 Eylül 2010 tarihinde ise iki ülke arasında Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi’nin kurulmasına ilişkin Ortak Bildirinin imzalanmasıyla stratejik ilişkilere farklı bir boyut kazandırılmıştır. Tüm bu adımlar ikili ekonomik ilişkilerin yasal altyapısı açısından da önemli olmuştur. Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması’nın “Ekonomik İşbirliği Konuları” başlıklı bölümündeki 10, 11, 12 ve 13. maddelerde ikili ekonomik ilişkilerin temelleri düzenlenmiştir. Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi çerçevesindeki faaliyetlerde ve alınan kararlarda da ekonomik boyuta özel önem verilmiştir.

Türkiye ile Azerbaycan arasındaki ekonomik ilişkilerin en önemli yönlerini karşılıklı yatırımlar, ikili ticaret, bölgesel ve küresel nitelikli enerji ve ulaştırma projeleri teşkil etmektedir. Bu çalışmada ekonomik ilişkilerin hukuki altyapısı, ikili ekonomik ilişkiler açısından önemli yapıların işlevselliği, ikili ticarete ilişkin veriler, karşılıklı yatırımlar ve benzeri hususlar analiz edilmeye çalışılmış, özel bir çalışmaya konu edilecek olan enerji konusuna daha sınırlı bir biçimde değinilmiştir.

## **I. EKONOMİK İLİŞKİLERİN HUKUKİ ALTYAPISI VE TARİHÇESİ**

Türkiye ile Azerbaycan arasında 1991 yılından itibaren çeşitli alanları içeren ve aynı zamanda iki ülke arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin hukuki altyapısını da oluşturan 200’den fazla anlaşma, protokol ve benzeri belge imzalanmış, fakat maalesef, bu belgelerin bir kısmına çeşitli nedenler yüzünden

işlerlik kazandırılmamıştır. Ekonomik ilişkilerin hukuki temelleri açısından en önemli belgelerden birisini 1 Kasım 1992 tarihli (Ankara’da imzalanan bu anlaşmanın imza tarihi Azerbaycan resmi kaynaklarında 2 Kasım 1992 olarak geçmektedir) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması oluşturmaktadır (Resmi Gazete, 1993a: 3-4). Anlaşmaya göre taraflar, yürürlükteki milli mevzuatlarına uygun olarak, mevcut imkanlar çerçevesinde ticari ilişkilerini uzun vadeli, istikrarlı ve dengeli bir şekilde geliştirmek, çeşitlendirmek ve ekonomik işbirliğini yaygınlaştırmak için gerekli önlemleri alacaklardı. 2. maddede tarafların, ülkelerinde ithalat ve ihracata uygulanan gümrük vergi, resim, harçlar ve diğer işlemlerle ilgili olarak birbirlerine en çok kayırılan ülke prensibini uygulayacakları kaydedilmiştir. 7. maddede tarafların, ülkeleri arasındaki yatırımları ve teknolojik işbirliğini, kendi piyasaları ve üçüncü ülkelere yönelik faaliyette bulunacak ortak girişimlerin tesisi yoluyla teşvik edecekleri vurgulanmıştır. Anlaşmaya göre Türkiye ve Azerbaycan özellikle tarım ürünlerinin işlenmesi, hafif sanayi tesisleri kurulması ve modernizasyonu, sanayi alanında ortak yatırımlar, petrokimya, petrol arama, üretim ve petrol endüstrisi alanlarında işbirliği, inşaat sektörü, ulaştırma ve telekomünikasyon, madencilik ve turizm alanlarında işbirliğine daha fazla önem vereceklerini ifade etmişlerdir.

Aynı gün, küçük ve orta ölçekli sanayi kurumlarını geliştirmek alanında teknik işbirliği hakkında protokol, karayolu taşımacılığı, ulaştırma altyapısı ve turizm alanında işbirliği de dahil olmak üzere Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinin çeşitli yönlerini düzenleyen toplam 13 belge imzalanmıştır.

2 Kasım 1992 tarihinde Ankara’da Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Süleyman Demirel ile Azerbaycan Devlet Başkanı Ebülfez Elçibey arasında imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında İşbirliği ve Dayanışma Anlaşması”nda da diğer hususlarla beraber ekonomik hususlar da düzenlenmiştir (Resmi Gazete, 1993b: 1). Özellikle ilk üç maddede ve dokuzuncu maddede ekonomik ilişkilerin önemi vurgulanmıştır. İlişkilerin genel çerçevesine ilişkin olan 1. maddede taraflar, iki ülke arasındaki ilişkilerin, uluslararası ilişkilere hakim olan yeni gelişmelere uyumlu biçimde, karşılıklı yarar, güven ve işbirliği temelinde siyasal, ekonomik, ticari, enerji, tarım, ulaştırma, gemicilik, iletişim, enformasyon, istatistik, turizm ve diğer alanlarda geliştirilmesi hususunda, görüş birliği içinde olduklarını ve bu hususların ilgili anlaşma ve protokollerle düzenleyeceklerini ifade etmişlerdir. 2., 3. ve 9. maddelerde ise direkt olarak ekonomik ilişkilere değinilmiştir. Örneğin, 2. maddede taraflar, ticari ve ekonomik işbirliğinin, ikili ilişkilerin önemli bir unsurunu teşkil ettiğinden hareketle, aralarındaki ticaret hacminin mevcut potansiyele uygun bir düzeye yükseltilmesi, ortak yatırım projelerinin geliştirilmesi ve uygulanması yönünde gayret göstereceklerini ifade etmiştir.

Azerbaycan Devlet Başkanı Haydar Aliyev’in 8-10 Şubat 1994 tarihlerinde gerçekleştirdiği Türkiye ziyareti sırasında da ikili ekonomik ilişkiler açısından önemli belgeler imzalanmıştır. 9 Şubat 1994 tarihinde Türkiye Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ve Azerbaycan Devlet Başkanı Haydar Aliyev tarafından 10 yıl

süre için imzalanan “Dostluğun ve Çok Yönlü İşbirliğinin Geliştirilmesine İlişkin Anlaşma” ile ekonomik hususlara ilişkin düzenlemeler de yapılmıştır. Bu anlaşmanın özellikle 11., 12., 13. ve 14. maddelerinde ekonomik ilişkiler düzenlenmiştir (Resmi Gazete, 1994a: 5-7). Anlaşmayla taraflar, ticari ve ekonomik işbirliğinin ikili ilişkilerin önemli bir veçhesini oluşturduğunu dikkate alarak, aralarındaki ticaret hacminin, ülkelerinin potansiyel kaynaklarına uygun düzeye yükseltilmesi, ortak sermaye yatırımı projelerinin gelişimi ve uygulanması için uygun ortam oluşturacaklarını; ticari-ekonomik ve mali alanlarda işbirliği yapılması için daha elverişli bir rejimi gerçekleştireceklerini, ülkelerinin ekonomilerine katkıda bulunacak yatırımların yapılmasına olanak sağlayacaklarını, kendi deniz, nehir ve hava limanları, demiryolları, otoyolları, petrol ve doğal gaz boru hatları ile mal ve yolcu taşınmasını sağlayacak daha elverişli ortamı kuracaklarını teyit etmiştir. Aynı gün Süleyman Demirel ve Haydar Aliyev tarafından imzalanan Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Bilimsel, Teknik, Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Alanlarda Kapsamlı İşbirliği Anlaşması’nda ise ilginç bir biçimde ekonomik konulara neredeyse hiç değinilmemiştir (Resmi Gazete, 1994: 3-4).

Haydar Aliyev’in Şubat 1994’teki ziyareti sırasında ayrıca karşılıklı teşvik ve yatırımların korunması ile çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması imzalanmıştır. Azerbaycan tarafının aynı yıl onayladığı bu belgeler Türkiye tarafında sırasıyla 1996 ve 1997 yıllarında onaylanmış ve 1 Ocak 1998 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Sonraki yıllarda da iki ülke arasında ekonomik ilişkilerin hukuki altyapısını oluşturacak çok sayıda anlaşma, protokol ve benzeri belge imzalanmıştır.

İkili ekonomik ilişkiler açısından önemli bir kurum olan Türkiye ile Azerbaycan Arasındaki Ekonomik ve Ticari İlişkiler Karma Ekonomik Komisyonunun (kısa ve yaygın kullanılan haliyle Karma Ekonomik Komisyon - KEK) ilk toplantısı 25 Şubat 1997 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Çeşitli nedenlerden dolayı, Karma Ekonomik Komisyonun ikinci toplantı uzun süre gerçekleştirilememiştir. 29 Mart 2001’de yapılan ikinci toplantıda, karşılıklı suçlamalarla dolu gergin bir atmosfer hakim olmuştur. Aslında aşağıda bu dönemde ikili ekonomik ilişkilerde pek bir olumlu havadan bahsetmek de zordu. Çünkü bu yıllarda Türk yatırımcılara ve Türk TIR’larına, İran ve Rusyalı benzerleri ile kıyaslandığında olumsuz şartlar sağlandığı konusunda yoğun eleştiriler yapılmaktaydı. Konunun 17 Eylül 2001’de Bakü’yü ziyaret eden Türkiye Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından Azerbaycan Devlet Başkanı Haydar Aliyev ile üst düzey görüşme sırasında basın önünde dile getirilmesi, taraflar arasında kısa süreli gerginliğe bile neden olmuştu (Yeni Müsavat 2002; 525-ci Qəzet 2002). Bu sorun ve bunun yanında Türkiye’nin Azerbaycan ile olan ticaretinin yetersizliği, Azerbaycan’daki Türk yatırımlarının düşük düzeyde olması konuları Ocak 2003 başlarında Bakü’de bulunan AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından da dile getirilmişti.

Öte yandan Türk işadamlarının Azerbaycan’a yatırım yapmaları konusu Haydar Aliyev tarafından özellikle iktidarının son dönemlerinde daha yoğun olarak

dikkat gösterilen bir konu olmuştur. 13 Ekim 2002’de, Ekonomik İşbirliği Örgütü’nün toplantısına katılmak üzere İstanbul’a gelen Haydar Aliyev, 15 Ekim’de burada Türk işadamlarıyla görüşme gerçekleştirmiştir. Görüşmede Türk işadamlarını Bakü’ye davet eden Aliyev, onların sorunlarını çözeceğini ifade etmiştir. Bunun arkasından 11 Kasım 2002 tarihinde Azerbaycan Devlet Başkanı Aliyev, devlet başkanlığı sarayında Türkiye’den gelen önemli işadamlarıyla görüşmüştür. Görüşmeye Türkiye’nin ünlü işadamları Sakıp Sabancı, Bülent Eczacıbaşı, Nihat Koçyiğit ve diğerleri katılmıştır. Görüşme sırasında işadamlarının Azerbaycan konusundaki görüşleri dinlenilmiş, yatırım yapmak istedikleri alanlar değerlendirilmiştir. Ama sonraki dönemde bu işadamları Azerbaycan’a yatırım yapmamışlardır.

Karma Ekonomik Komisyonun üçüncü toplantısı 12-14 Nisan 2005’te Türkiye’de gerçekleştirilmiştir. Toplantıda, 13 Nisan’da imzalanan uzun vadeli ekonomik ve ticari işbirliği konusunda anlaşmaya uygun olarak hazırlanması kararlaştırılan İcra Planı’nın en kısa sürede tamamlanarak, yürürlüğe girmesi konusunda uzlaşmaya varılmıştır. Türkiye-Azerbaycan Karma Ekonomik Komisyonunun dördüncü toplantısı 27-28 Temmuz 2006 tarihlerinde Bakü’de, 5. toplantısı ise 11 Nisan 2008’de İstanbul’da gerçekleştirilmiştir (Yesevi, Tiftikçigil, 2015: 37). Bu toplantılarda önemli işbirliği yönleri ile birlikte, sorunlar da vurgulanmış, aynı zamanda yakın aşamalarda adımlar atılması gerekli alanlar her iki taraftan açıkça belirtilmiştir. Bunlar arasında, ortak Ticaret Odası’nın kurulması, Azerbaycan’ın Türk tarafına vize uygulamasının kolaylaştırılması, Türk kamyonların taşımacılık sorunların çözümü, yenilenebilir alternatif enerji kaynaklarıyla (güneş, rüzgar, biyokütle ve hidrolik enerji) bağlı, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) şirketine bağlı TPIC ile ARDNŞ (Azerbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti; yaygın olarak kullanılan İngilizce kısaltması: SOCAR) arasında çok yönlü işbirliğinin güçlendirilmesi, Azerbaycan-Türkiye iş forumunun faaliyetlerinin daha da canlandırılması girişimleri özellikle dikkat çekmiştir. Bu arada, Türkiye Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün Azerbaycan’a gerçekleştirdiği ziyaret sırasında, 6 Kasım 2007 tarihinde iki ülke arasında uzun vadeli ekonomik işbirliği programı ve icra planı imzalanmıştır. Amaç, ekonomik ilişkilerdeki sorunu alanları mümkün olduğunca azaltmak ve ortak gelişme perspektiflerini güçlendirmek olmuştur.

## **II. EKONOMİK İLİŞKİLERİN STRATEJİK NİTELİĞİ**

Bu yıllarda Türkiye-Ermenistan protokolleri dolayısıyla Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinde yaşanan kısa süreli gerginlik ekonomik ilişkileri kısmen olumsuz etkilemiştir (Aslanlı, 2015). Ama 2008-2010 dönemindeki bu gerginlik ilişkilerdeki stratejik niteliğin derinleştirilmesiyle son bulmuştur. Türkiye Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün 16-17 Ağustos 2010 tarihli Azerbaycan ziyareti sırasında 16 Ağustos’ta “Azerbaycan Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması” imzalanmıştır (TBMM, 2010). Anlaşmanın 10., 11., 12. ve 13. Maddelerinde ekonomik hususlar düzenlenmiştir. 10. maddede taraflar, ticari ve ekonomik ilişkilerinin her iki ülkenin potansiyeline uygun olarak geliştirilmesi ve iki ülke arasındaki ekonomik

bütünleşmenin derinleştirilmesi amacıyla faaliyetlerini daha da yoğunlaştıracaklarını, 11. maddede karşılıklı yatırım ve ticaret ilişkilerini, sanayi, maliye, bankacılık, tarım, gıda ve hafif sanayi, bilişim ve iletişim teknolojileri, iletişim, nakliyat ve turizm, alternatif enerji kaynaklarının kullanımı ve diğer iktisadi alanlarda işbirliğini geliştirecekler, ayrıca üçüncü ülkelerde faaliyette bulunan kurumları arasında karşılıklı verimli işbirliğini teşvik edeceklerini, ayrıca ihracatın artırılması, rekoltenin yükseltilmesi, yeni teknolojilerin kullanımı ve yatırımların teşviki amacıyla işbirliğini artıracaklarını ifade etmişlerdir.

Anlaşmanın 12. Maddesinde enerji işbirliğine ilişkin önemli hususlar üzerinde durulmuştur. Buna göre taraflar, enerji alanında küresel ve bölgesel düzeyde enerji güvenliğinin temin edilmesi ve ekonomilerinin güçlendirilmesi amacıyla topraklarından geçen küresel önemi haiz enerji projelerinin devamlı faaliyeti için tüm gerekli tedbirleri hayata geçirecek ve bu yöndeki işbirliklerini artıracaklardır. Ayrıca taraflar, kendi ülkelerinde ve üçüncü ülkelerde hidrokarbon kaynaklarının geliştirilmesi, taşınması ve pazarlanmasını teminen ortak yatırım projeleri yapılması, bu hedeflerin hayata geçirilmesi amacıyla ilgili kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşacak bir “Enerji Alanında Ortak Komisyon” tesisi konusunda mutabakata varmışlardır. “Enerji Alanında Ortak Komisyon”un kurulmasına ilişkin mutabakatı ikili ilişkiler açısından yeni bir köprü olarak değerlendirmek mümkündür. 13. maddede ise deniz, kara, hava ve demiryolu taşımacılığındaki işbirliğinin derinleştirilmesi kararlaştırılmıştır.

Bu arada Türkiye-Azerbaycan Karma Ekonomik Komisyonunun 6. toplantısı ise yaklaşık 3 yıl aradan sonra 22 Ocak 2011’de Bakü’de gerçekleştirilmiştir. 6. toplantının Azerbaycan Başbakan Yardımcısı Abid Şerifov ile Türkiye Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız tarafından imzalanan protokolünde stratejik işbirliği hakkında anlaşma Ortak Enerji Komisyonu’nun kurulmasına ilişkin hedefinin gerçekleştirilmesinin gerekliliği de belirtilmiştir. Aynı zamanda Türkiye ihracatı Geliştirme Merkezi ile Azerbaycan Ekonomik Kalkınma Bakanlığı yanında İhracatın ve yatırımın Teşvik Fonu arasında işbirliğinin geliştirilmesi için anlaşma imzalanması da tasarlanmıştır. Azerbaycan ve Türkiye kamuoyunun önem verdiği bir konu olan vize konusu da bu protokolde özel vurgulanmıştır. Protokolde kaydedilmiştir ki, iki ülke vatandaşlarının diğer ülkede yaşamak, çalışmak ve emlak alma hakkının kolaylaştırılması için gerekli adımlar atılacaktır.

Türkiye - Azerbaycan Karma Ekonomik Komisyonu (KEK) 7. toplantısı, 10-11 Temmuz 2014 tarihlerinde Ankara’da Başbakan Yardımcısı Beşir Atalay ile Azerbaycan Başbakan Yardımcısı Abid Şerifov başkanlığında gerçekleştirilmiştir. Toplantının protokolüne DEİK / Türk - Azerbaycan İş Konseyi tarafından önerilen, Türkiye’deki Azerbaycanlı İşadamları Birliği ile işbirliği konuları, Sumgayıt Kimya Sanayi Parkı’nın Türkiye’de tanıtım programı, Tarım Alanında İşbirliği konulu konferanslardan ikincisinin cari yıl sonuna kadar düzenlenmesi, sağlık alanında “Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan Üçlü Sektörel İşbirliğine İlişkin Eylem Planı” ile ilgili maddeler de dahil edilmiştir (DEİK).

Bu arada 2010 yılında iki ülke arasında Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması'nın imzalanmasının ardından bir önemli adım daha atılmıştır. 15-16 Eylül 2010 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilen Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları 10. Zirvesi sırasında, 15 Eylül 2010'da Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ile Azerbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev arasında Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi'nin kurulmasına ilişkin anlaşma imzalanmıştır (Hürriyet, 2010). 25 Ekim 2011'de ise her iki ülke liderlerinin ve Savunma Bakanlarının da katılımıyla Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi'nin ilk toplantısı gerçekleştirilmiştir (Ekoavryasya, 2011; President.az, 2011). Bu toplantıda çok sayıda önemli kararlar alınmıştı ki, bunlar arasında “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyetine Doğal Gaz Satışına ve Azerbaycan Cumhuriyeti Kaynaklı Doğal Gazın Türkiye Cumhuriyeti Toprakları Üzerinden Transit Geçişine ve Doğal Gazın Türkiye Cumhuriyeti Toprakları Üzerinden Taşınması İçin Münhasır Boru Hattının Geliştirilmesine İlişkin Anlaşma” (TANAP'a ilişkin ilk anlaşma) da vardı (Çelikkpala ve Veliyev, 2015: 14). Sonraki dönemde Azerbaycan-Türkiye Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi'nin Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın tabirince ifade edecek olursak “adeta iki ülkenin ortak kabine toplantısı” olarak nitelendirilen toplantıları neredeyse aralıksız olarak her yıl gerçekleştirilmiştir. Konsey'in ikinci toplantısı 11 Ekim 2012'de Gebele'de, üçüncü toplantısı 13 Kasım 2013'te Ankara'da, dördüncü toplantısı ise 15 Ocak 2015 tarihinde yine Ankara'da gerçekleştirilmiştir (Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü).

Türkiye-Azerbaycan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi'nin Bakü'de gerçekleştirilmesi planlanan beşinci toplantısı iki kez iptal edilmiştir. Bu çerçevede Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın kamuoyuna açıklanan, önce 18 Şubat 2016, daha sonra ise 15 Mart 2016 tarihli Azerbaycan ziyaretleri, 17 Şubat 2016 ve 13 Mart 2016 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilen terör saldırıları sonrasında iptal edilmek zorunda kalmıştır. 14 Mart 2016'da 15 Mart tarihli ziyaretin iptali kararının alınması üzerine Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev Ankara'ya gelmek istediğini açıklamış ve terör saldırısının ardından, Türkiye'de korku havası estirilmeye çalışılan o günlerde Türkiye-Azerbaycan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi'nin toplantısı Ankara'da gerçekleştirilmiştir. Konseyin şimdilik gerçekleştirilen son toplantısı Bakü'de 31 Ekim 2017 tarihinde gerçekleştirilen altıncı toplantıdır.

### **III. EKONOMİK İLİŞKİLERDE ENERJİ, YATIRIMLAR VE İKİLİ TİCARET**

İki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin en önemli yönlerinden birisini enerji alanındaki işbirliği teşkil etmektedir. Türkiye-Azerbaycan enerji ilişkilerinin temelleri Azerbaycan'ın bağımsızlığa kavuşmasıyla atılmıştır. Ayaz Mütellibov döneminde ilk görüşmeler yapılmış, Ebülfez Elçibey döneminde TPAO'nun Azerbaycan'daki petrol üretiminde ciddi hisse oranlarıyla yer alması düşünülmüş, amma sonuçta TPAO, Haydar Aliyev iktidarı zamanında Azeri-Çırac-Güneşli (ACG) petrol yataklarının işlenmesi için imzalanan Asrın Anlaşması'nda %6,75'lik

bir oran ile temsil edilmiştir. 2017 sonu itibariyle TPAO, Azerbaycan'da 3 adet arama, geliştirme ve üretim projesi ile 2 adet boru hattı projesine ortaktır. Bunlar, Geliştirme ve Üretim Projeleri olan ACG (TP %6,75), Şah Deniz (TP %19) ve Alov (TP %10) Arama Projesi'dir (TPAO). Ayrıca, Bakü-Tiflis-Ceyhan Ana İhrac Ham Petrol Boru Hattı Projesini hayata geçirmek amacıyla kurulan BTC Co.'da %6,53, Şah Deniz gazını Gürcistan-Türkiye sınırına kadar taşıyan Güney Kafkasya Doğal Gaz Boru Hattı Projesi'nde ise %19 hisseyle yer almaktadır. Bunun dışında daha önce Kürdaşı projesinde %5 hisse ile yer almıştır (Kabasakal, 2001: 49). Türk özel petrol şirketi Petoil de Murovdağ petrol sahasında SOCAR ile % 50 ortaklık temelinde Azerneft şirketini kurmuştur.

Azerbaycan petrol ve doğal gazının yanı sıra Hazar'ın doğu kıyısındaki ülkelerin petrol ve doğal gazının da Hazar denizi ve arınca da Azerbaycan üzerinden Türkiye'ye, buradan ise üçüncü ülkelere nakli hem de büyük ekonomik öneme sahiptir (Aslanlı, 2017: 27-53). Bu çerçevede Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı, Bakü-Tiflis-Erzurum Güney Kafkasya Doğal Gaz Boru Hattı ve Bakü-Tiflis-Kars demiryolu hattı projeleri çerçevesinde çok taraflı işbirliği başarıyla devam etmektedir. Başta büyük önem atfedilen Nabucco projesi gerçekleşmese de, Azerbaycan ve Türkiye'nin ortaklaşa gerçekleştirmeye başladığı TANAP projesi enerji işbirliğine önemli yeni bir yön eklemiştir (President.az., 2015a).

Bağımsızlığına kavuşmasından sonraki aşamada Azerbaycan ekonomisi açısından Türk yatırımları stratejik bir öneme sahip olmuştur. Türkiye'nin Azerbaycan'da özellikle enerji dışı sektördeki en büyük yatırımcı ülke olması ekonomisi enerji sektörüne büyük ölçüde bağımlı olan Azerbaycan açısından stratejik önem taşımıştır. Bağımsızlığın ilk yıllarında Türkiye Eximbank aracılığıyla Azerbaycan'a ciddi kredi desteği de sağlamıştır (Dikkaya, 1999: 6).

Günümüzde Türk şirketlerinin Azerbaycan'daki yatırımlarına ilişkin kesin biri veriye ulaşmak mümkün olmamaktadır. Örneğin, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığına göre Azerbaycan'daki Türk yatırımları 9 milyar doları aşmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı 2016). Fakat Anadolu Ajansı'nın Türkiye İstatistik Kurumu'na dayanarak hazırladığı raporda, Türkiye devletinin ve Türk şirketlerinin sadece 2001-2014 yıllarında Azerbaycan'da petrol ve petrol dışı sektörlere yaptığı yatırımların toplam hacminin 45 milyar dolardan fazla olduğu ifade edilmiştir (Vatan, 2015). Bu rakamlara göre, Türkiye şirketlerinin bahsi geçen dönemde en çok yatırım yaptıkları ikinci ülke Azerbaycan olmuştur.

Son yıllarda karşılıklı yatırımlar konusuna farklı bir boyut eklenmiş, Azerbaycan'dan Türkiye'ye yapılan yatırımlar önemli ölçüde artmıştır. Bu yatırımların, özellikle de büyük sermaye gerektiren sektörlerde (gemcilik - Palmali, enerji sektörü - SOCAR'ın Petkim'i satın alması, yeni rafineri inşaatı, TANAP'ın ortaklaşa inşası ve b.) yapılmış olması ekonomik ilişkilerin stratejik niteliğinin göstergesidir (Suleymanov, Bulut ve Rahmanov, 2017: 35). Azerbaycan'ın Türkiye'ye son yıllarda yaptığı yatırımların yaklaşık olarak 10 milyar dolara ulaştığı (President.az, 2017), Azerbaycan ve Türkiye yetkililerinin açıklamalarına göre yakın yıllarda toplam yatırımların 20 milyar doları aşacağı ifade edilmektedir (President.az., 2015b).



Azerbaycan'da ve Türkiye'de işadamlarının birleştiği kurumların (Azerbaycan'da ATİB ve TÜİB, Türkiye'de Azerbaycanlı İşadamları Derneği) faaliyetlerini artırmaları ve ekonomik faaliyetlerle birlikte, bilimsel araştırma, sosyal ve kültürel alanlara da ilgi göstermeleri ikili ilişkilere katkı yapmaktadır.

Türkiye, Azerbaycan'ın en büyük dış ticaret ortaklıklarından birisidir. İki ülke arasındaki ticaret hacmi genellikle artış sergilemiş, 1992 yılında yaklaşık iki yüz milyon dolardan, 2016 yılı sonu itibarıyla yaklaşık iki buçuk milyar dolara kadar yükselmiştir. İkili ticaret hacminin yükseldiği bazı dönemlerde Türkiye'de ve Azerbaycan'da yaşanan devalüasyonlar ikili ticaret hacminin ABD doları üzerinden azalmasına neden olmuştur. Öte yandan Türkiye-Azerbaycan ikili ticaret hacmine ilişkin Türkiye ve Azerbaycan resmi verilerinin, hatta Türkiye'deki farklı kurumların verilerinin bir-birisiyle çeliştiğini ifade etmekte yarar bulunmaktadır. Örneğin 2015 yılı için toplam ticaret hacmi, Türkiye Ekonomik Bakanlığı verilerinde 5.1 milyar dolar (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2016), Türkiye İstatistik Kurumu verilerinde 2.13 milyar dolar (Aydın, 2017: 212-213), Azerbaycan Devlet İstatistik Komitesi verilerinde ise 2.65 milyar dolar (Azerbaycan Devlet İstatistik Komitesi, 2017) olarak görülmektedir. Her halükarda mevcut ikili ticaret hacmine olan ihtiyaç, potansiyelden düşük ve yetiştirilmesi ihtiyacı her iki devletin yetkilileri tarafından vurgulanmaktadır.

**Tablo 1.** Türkiye - Azerbaycan Ticareti - milyon \$

Yıllar	Türkiye'nin İhracatı	Türkiye'nin İthalatı	Ticaret Hacmi
1992	87 107,0	125 617,0	214 716,0
1993	63 635,0	60 569,0	126 197,0
1994	76 027,0	16 463,0	94 484,0
1995	140 510,2	26 445,0	168 950,0
1996	216 257,8	39 048,8	257 302,2
1997	179 701,8	41 283,1	222 981,9
1998	219 688,8	135 837,8	357 524,6
1999	142 991,2	69 086,8	214 077,0
2000	128 502,6	104 981,0	235 483,6
2001	148 167,4	67 381,6	217 550,0
2002	156 218,7	83 396,5	241 617,2
2003	195 252,0	107 036,0	303 291,0
2004	224 967,8	182 621,6	409 593,4
2005	313 001,6	275 959,3	590956,9
2006	385 040,2	388 144,8	775 191,0
2007	624 572,5	1 056 323,0	1 682 903,0
2008	807 168,9	626 157,2	1 435 334,0
2009	906 984,2	107 620,0	1 016 613,0
2010	771 442,4	170 893,7	944 346,1
2011	1 302 443,1	455 761,0	1 760 215,0
2012	1 520 405,1	600 025,1	2 120 430,2
2013	1 463 804,9	525 985,8	1 989 790,7
2014	1 286 641,4	502 492,8	1 789 134,2
2015	1 171 385,4	1 477 256,7	2 648 642,1
2016	1 181 578,4	1 132 820,0	2 314 398,4

**Kaynak:** Azerbaycan Devlet İstatistik Komitesi

Türkiye'nin Azerbaycan'a başlıca ihraç ürünlerini mobilya, demir/çelikten aksamı, kıymetli metaller, muhtelif inşaat malzemeleri, Azerbaycan'dan başlıca ithal ürünlerini ise işlenmemiş alüminyum, etilen polimerleri (ilk şekillerde), petrol yağları, asiklik hidrokarbonlar, hayvan derileri, petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar, işlenmemiş kurşun, pamuk ipliği ve diğerleri teşkil etmektedir.

## **SONUÇ**

Sonuç olarak Azerbaycan'ın mevcut koşulları (bağımsızlığına yeni kavuşması, topraklarının Ermenistan işgali altında kalması vb.) ve Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinin niteliği (tarihi, kültürel, milli, dini bağların ön planda olması) gereği ilişkilerin siyasi, askeri ve kültürel yönlerinin daha yoğun bir biçimde ilgi odağı olduğu bilinmektedir. Fakat uluslararası ilişkiler sisteminde ağırlığı giderek artan ekonomik faktör Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinin de en önemli yönlerinden birisini teşkil etmektedir. Ekonomik faktör iki ülke arasında genelde olumlu niteliği ile dikkat çekmiş, bazı dönemlerde ise kısa süreli gerginliklere neden olmuştur. Özellikle 1990'ların sonunda ve 2000'lerin başında ekonomiyle ilgili konularda karşılıklı yüksek beklentiler zaman zaman yerini karşılıklı eleştirilere bırakmış, fakat 2000'li yılların ikinci yarısından itibaren ekonomik ilişkilerde olumlu tablo ön plana çıkmaya başlamıştır.

Türkiye ile Azerbaycan arasındaki ticaret hacmi genellikle artış sergilemiş, 1992 yılında yaklaşık iki yüz milyon dolardan, 2016 yılı sonu itibarıyla yaklaşık iki buçuk milyar dolara kadar yükselmiştir. İkili ticaret hacminin yükseldiği bazı dönemlerde Türkiye'de ve Azerbaycan'da yaşanan devalüasyonlar ikili ticaret hacminin ABD doları üzerinden azalmasına neden olmuştur. Genel olarak iki ülke yetkilileri ve uzmanlar ikili ticaret hacminin kapasitenin altında kaldığını ve artırılması için ek çabalar sarf edilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar.

İki ülke arasında Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması'nın imzalanması Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi'nin kurulması ilişkilerin diğer yönleri ile beraber ekonomik ilişkilerin de geliştirilmesine katkı yapmaktadır. Bu sayede iki ülke yetkililerinin resmi temasları sıklaşmış ve önemli konularda daha çok sayıda belgeler imzalanmıştır.

Türkiye-Azerbaycan ekonomik ilişkilerinin daha da gelişmesi için Azerbaycan'ın Türkiye'ye uyguladığı ve son dönemlerde yumuşattığı vize rejiminin daha da kolaylaştırılması, iki ülke arasındaki gümrük tariflerinde özel statünün uygulanması, iki ülkenin ortak markalar oluşturması, üçüncü ülkelerdeki ortak ekonomik girişimlerin, özellikle de ortak yatırımlarının artması ve benzeri yeni adımlar ihtiyaç duyulmaktadır.

**KAYNAKÇA**

525-ci Qəzet. (2002). 18 Eylül.

Aslanlı, A. (2015). *Karabağ sorunu ve Türkiye-Ermenistan ilişkileri*. Ankara: Berikan.

Aslanlı, A. (2017). "Trans Hazar Enerji İş Birliğinin Türk Cumhuriyetleri Açısından Önemi". *Bilig.* Güz, Sayı: 83.

Aydın, Ü. (2017). "Türkiye Ve Azerbaycan Arasında Ulaştırma İşbirliği: Çağdaş İpek Yolu Üzerine Bölgesel Ve Küresel Bir Analiz", *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Bahar 2017, Sayı 19.

Azerbaycan Devlet İstatistik Komitesi. (2017).

<https://www.azstat.org/MESearch/search?departament=9&lang=az> Erişim Tarihi: 09.11.2017.

Çelikpala M. ve Veliyev, C. (2015). *Azerbaycan-Gürcistan-Türkiye: Bölgesel İşbirliğinin Başarı Örneği*, İstanbul: Center for International and European Studies (CIES) Kadir Has University.

DEİK. "Türkiye – Azerbaycan Hükümetlerarası Karma Ekonomik Komisyonu VII. Dönem Toplantısı", <https://www.deik.org.tr/etkinlikler-turkiye-azerbaycan-hukumetlerarasi-karma-ekonomik-komisyonu-vii-donem-toplantisi> Erişim Tarihi: 18.10.2017.

Dikkaya, M. (1999). "Türkiye İle Türk Cumhuriyetleri Arasındaki Ekonomik İlişkiler". *Bilig.* Bahar. Sayı: 9.

Ekoavrasya. (2011). "Edoğan: Azerbaycan'a müteşekkirim", <http://www.ekoavrasya.net/Manset.aspx?pid=48&lang=TR&Ara=Ciz> Erişim Tarihi: 18.10.2017.

Hürriyet. (2010). "Türkiye-Azerbaycan arası stratejik imza atıldı", 15 Eylül.

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/15791668.asp> Erişim Tarihi: 24.05.2017.

Kabasakal, Öner (2001). "Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri ile Ekonomik ve Ticari İlişkileri", *Avrasya Etüdleri*, Bağımsızlığın 10 Yılında Türk Cumhuriyetleri Özel Sayısı, Yaz 2001.

Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü. "Yüksek Düzeyli İşbirliği Mekanizmaları", <https://kdk.gov.tr/haber/yukse-duceyli-isbirligi-mekanizmalari/452> Erişim Tarihi: 24.05.2017.

Krugman, P., and Obstfeld, M (2008). *International Economics: Theory and Policy* (8th Edition). Prentice Hall.

President.az. (2010). "Azərbaycan və Türkiyə arasında strateji əməkdaşlıq şurasının qurulması haqqında bəyannamə imzalanmışdır", 15 Eylül. <http://www.president.az/articles/721> Erişim Tarihi: 18.10.2017

President.az. (2011). "Azərbaycan-Türkiyə sənədləri imzalanmışdır", 25 Ekim. <http://www.president.az/articles/3391> Erişim Tarihi: 20.01.2017.

President.az. (2015a). "İlham Əliyev Qarsda Trans-Anadolu qaz boru xəminin təməlinin qoyulması münasibətilə təntənəli mərasimdə iştirak edib". 17 Mart. <http://www.president.az/articles/14566> Erişim Tarihi: 18.10.2017.

President.az. (2015b). "İlham Əliyev və Baş nazir Əhməd Davudoğlu mətbuata bəyanatlarla çıxış ediblər". 3 Aralık. <http://www.president.az/articles/16978> Erişim Tarihi: 18.10.2017.

President.az. (2017) "Azərbaycan və Türkiyə prezidentləri mətbuata bəyanatlarla çıxış ediblər". 31 Ekim 2017. <http://www.president.az/articles/25649> Erişim Tarihi: 09.11.2017.

Resmi Gazete. (1993a). "Milletlerarası Sözleşme". 23 Ocak. Sayı: 21474.

Resmi Gazete. (1993b). "Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında İşbirliği ve Dayanışma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulduğuna İlişkin Kanun". 11 Mayıs. Sayı: 21578

Resmi Gazete. (1994). "Dostluğun ve Çok yönlü İşbirliğinin Geliştirilmesine İlişkin Anlaşma". 30 Mayıs 1994. Sayı: 21945

Resmi Gazete. (1994). "Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Bilimsel, Teknik, Sosyal Kültürel ve Ekonomik Alanlarda Kapsamlı İşbirliği Anlaşması". 30 Mayıs. Sayı : 21945

- Suleymanov E., Bulut C., and Rahmanov F. (2017) “Economic and Political Analysis of Azerbaijan-Turkey Energy Relations”. *Journal of Management, Economics and Industrial Organization* (JOMEINO). Vol.:1. No: 2.
- TBMM. (2010). “Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ile Dışişleri Komisyonu Raporu (1/979)”.  
<http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss645.pdf> Erişim Tarihi: 24.05.2017.
- TPAO. “Yurt Dışı Projeler”, <http://www.tpa.gov.tr/tp5/?tp=m&id=29> Erişim Tarihi: 20.01.2017.
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (2016). “Azerbaycan'ın Ekonomisi”.  
<http://www.mfa.gov.tr/azerbaycan-ekonomisi.tr.mfa> Erişim Tarihi: 20.01.2017.
- Vasquez, J. (1998). *The Power Of Power Politics: From Classical Realism To Neotraditionalism*. Cambridge University Press.
- Vatan (2015, 9 Ağustos), “Türkiye'den en fazla yatırım bu ülkeye!”,  
<http://www.gazetevatan.com/turkiye-den-en-fazla-yatirim-bu-ulkeye--852136-ekonomi/>  
Erişim Tarihi: 20.01.2017.
- Yeni Müsavat. (2002). 18 Eylül.
- Yesevi, C., Tiflikçigil, B. (2015). “Turkey-Azerbaijan Energy Relations: A Political and Economic Analysis”, *International Journal of Energy Economics and Policy*, Vol. 5, No. 1.

## SUMMARY

Though the political and military factors in the Turkey-Azerbaijan relations are prioritized more and a larger amount of work have been done on them, an importance of the economic factor is generally accepted. The economic relations increasingly constitute one of the most solid bridges of the Turkey-Azerbaijan relations.

In fact, the idea of ‘one nation – two states’ which has been frequently highlighted lies at the ground of the bilateral relationship, the strategic extent of the relations is increasingly strengthening. The strategic relationship which grounds began to be fortified particularly at the beginning of the XX century has been moved to the higher level with the steps taken and decisions made at the end of the XX century and at the beginning of the XX century. Significance of these relations has been deepened by the comprehensive Agreement on Strategic Partnership and Mutual Assistance signed on August 16, 2010, and the strategic relations gained a difference extent by signing of the Joint Declaration regarding to establishment of the High-Level Strategic Cooperation Council between the two countries on September 15, 2010. All these measures have also been important in terms of the legal infrastructure of the bilateral economic relationship. The bilateral economic relationship were set up in the Articles 10, 11, 12 and 13 in the Section entitled ‘The Economic Cooperation Issues’ of the Agreement on Strategic Partnership and Mutual Assistance. The particular emphasis was given to the economic aspect in the activities and decisions made within the High-Level Strategic Cooperation Council. The first meeting of the High-Level Strategic Cooperation Council was held in Izmir on October 25, 2011, the second one was held in Gabala on October 11, 2012, the third in Ankara on 13 November 2013 and the fourth in Ankara on 15 January 2015, the fifth meeting was held in Ankara on March 15, 2016, and the sixth, the last one for the time being was held in Baku on 31 October 2017.

The first meeting of the Joint Economic Commission (a joint intergovernmental commission for economic cooperation), an important institution for the bilateral economic relations, was held on 25 February 1997. A tense atmosphere filled with the recriminations prevailed at the second meeting held on March 29, 2001. The third meeting of the Joint Economic Commission was realized in Turkey from 12 to 14 April 2005, the fourth meeting in Baku on July 27-28, 2006, the fifth meeting in Istanbul on April 11, 2008, and the sixth meeting was held in Baku nearly three years later, on January 22, 2011, and the seventh meeting was held in Ankara on July 10-11, 2014.

The trade volume between the two countries has generally increased, rising from about two hundred million dollars in 1992 to about two and a half billion dollars by the end of 2016. In some periods of growth of the bilateral trade volume the devaluation that took place in Turkey and Azerbaijan has led to a decrease of the bilateral trade volume in US dollars. On the other hand, it is useful to state that the official data of Turkey and Azerbaijan, even the data given by the different institutions in Turkey regarding the Turkey-Azerbaijan bilateral trade volume contradict each other.

The most important aspects of the economic relations between Turkey and Azerbaijan are the mutual investments, bilateral trade, energy and transport projects of regional and global level. In this study, the legal background of the economic relations, functioning of the important structures in terms of the bilateral economic relations, the data related to the bilateral trade, mutual investments and similar issues have been tried to be analyzed and the energy topic which is subject to a special study has been mentioned more limitedly.